

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsacega mesca na celi poli, in velja po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gl. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XX.

V Ljubljani 10. kimovca 1867.

List 26.

Srednje - afrikanski misijon.

Marijna družba na Dunaji sporočuje o delavnosti avstrijskega katoliškega misijonišča v srednji Afriki leta 1866; iz tega sporočila hočemo svojim bralcem nekaj važnejšega posneti.

Iz vsakoletnih sporočil prednika o. Fabijana Pfeiferja v Hartumu je razviditi, da to misijonišče ne sicer ogromno, pa v svojem glavnem namenu (spreobrnjenje zamorcev) vender le vedno napreduje. L. 1864 namreč jih je bilo 10 po sv. kerstu sprejetih v sv. Cerkev, l. 1865 16 — lani pa 19 (med temi 16 zamorcev pa 3 beli). V verski poduk je bilo l. 1866 misijonu na novo izročeni 6 odraslih (3 zamorci in 3 zamorke), kateri so se tudi s pripomočjo avstrijsk. poslanca sužnjosti rešili ter oprostil. O. Fabijan pripoveduje, kako težavo ima pri poduku taci zamorcev in kako sitno je, njim zapopadke vcepiti v dušo o čeznaturnih, nadzemeljskih rečeh, njim bornim divjakom, ki so še na najnižji stopnji dušne zavesti. In to težavno nalogo povišuje še to, ker o. Fabijan ni znal maternega jezika zamorcev, zamorci pa le za silo arabščino, v kateri jim misijonar razlaga sv. resnice. Iz te zadrege pa težave je o. Fabijana rešila knjiga učenega profesorja dr. Mitterrutznerja: „Dinka-Sprache, Grammatik, Tekst u. Wörterbuch.“ O tej znameniti knjigi, kakor o virih, ktere je rabil bistroumni jezikoslovec, pa o zamorskem mladenču Fr. Logvit-u je Danica ob svojem času že bolj obširno govorila. Zadnji čas je prof. Mitterrutzner izdal tudi delo o barskem jeziku, ter ga tudi blagovoljno poslal srednje-afrikanskemu misijonu in mu tako zelo vstregel; kajti kakor daleč seže ta misijon, se le v teh jezikih govori.

Zamorske poroke bile so l. 1866 tri, in sicer so zaročenci ravno tisti dan bili keršeni, kakor so prejeli zakrament sv. zakona. Za sv. kerst se jih pripravlja še pet.

Vsak večer je skupna večerna molitev v misijonski kapeli za vse ude misijonišča, h kateri pridejo tudi vsi zamorci in zamorke od zunaj. Moli se: očenaš, češenasimarija, apostolska vera; vera, upanje, ljubezen itd. Po večerni molitvi je verski poduk, kateri mora biti zato še-le zvečer, ker imajo učenci med dnevom druge svoje opravke.

18. avg. se je v misijonski kapeli obhajal rojstni dan Njih veličastva avstr. cesarja s slovesno božjo službo in zahvalno pesmijo; tudi ostali v Hartumu živeči Evropejci so se vdeležili te slovesnosti.

Prebivavci ob tako imenovanem modrem potoku so bili, da bi bili nastalo dragino še pomnožili, vse žito pokupili pa v zemljo zakopali — pa kmalo jih je zadela kazen Božja; kakor piše misijonar, je nastala silno huda vročinska bolezen med njimi, tako da so cele vasi izmerle.

Proti jeseni je jelo v Hartumu in okolici zelo deževati; to je sicer zljajšalo dragino, vendar je pa voda sama napravila veliko škode. Ker se ni mogla odtekat, je poškodovala več poslopij in nekaj hiš se je zgrudilo, zraven pa nekaj ljudi in živine podsulo. Tudi zid ob eni strani misijonskega verta se je poderl na več krajih.

H koncu se Marijna družba obrača do vseh v. č. škofijstev in drugih prijateljev pa podpornikov srednje-afrikanskega misijona ter se jim priserčno zahvaljuje za zdatno podporo; znašali so namreč lanski dobrotni prineski 8560 gold. 90 kr.

Petero pisem,

ktere je pisal leta 1810 grof Jožef Maistre grotu Razumovskemu zastran očitnega poduka na Ruskem.

(Dalje.)

Vstanovnika dveh najbolj slovečih učilišč v Oxford-u in Cambridge-u sta nepogojno rekla, da profesorji morajo biti neoženjeni.

Preteklo stoletje so v doljni zbornici napadali to naredbo, rekoč, da je ta prazna vera iz Rima prišla, da zakon je časti vreden stan in se v angličanski cerkvi dopušča oznanovavcem sv. evangelija, še celo škofom, in še veliko družega tacega. Ko pa reč pride v zgornjo zbornico, se vzdigne kancelar in reče: Slavna gospoda! če sprejmete to v postavo, ne zaslužite, da bi še kedaj kak Angličan dal belič za svojo deželo. Vstanovniki so zahtevali deviški stan, vedeli so zakaj. Takrat so bili že prevdarili to reč; država je sprejela njih darilo. Nihče ni opravičen spreminjevati te pogodbe.“ Nasvetovana postava ni dobila le enega glasu, in tako se pritožuje neki velikan novošegne nejevere, da je prvotna vravnava na angleških učiliščih prav pripravna, da izreje duhovne in menihe, in da ima duhovščina ravnateljstvo v rokah; njene navade so zelo drugačne od teh sedanjega veka; njih modroslovje je pa le vid kalilo!!

Na Francoskem je zdijana derhal vse obstoječe končala! Vse so mogli iz novega postaviti, tako tudi javni poduk. In vendar je Napoleon, kteremu se ne more očitati, da je bil preveč veren, določil, da učitelji na vseučilišču ostanejo neoženjeni.

Narodi, kedar so enoglasni, se ne motijo. Kako to, da so naj bolj sloveče ljudstva, ki so bile naj prej znanstveno izobražene, mladino v odgojo izročevale neoženjenim? Pa kdo poreče: Duhovni so imeli tak vpljiv. — Ne bo taka! Tam, kjer so duhovni bili oženjeni, niso imeli toliko zaupanja do njih. Ni tedaj toliko svečeniški stan, marveč devištvo, ktero jim je naklonilo toliko zaupanja; in zoper ta dvojni dokaz bo javalne kdo kaj veljavnega mogel povedati.

To so le načela in zgledi; za to bodo vladarji, ki poznajo ljudi in njih okoliščine in razmere, tako vkretili, da pridejo kolikor jim mogoče do svojega namena; le toliko je gotovo, da semenišča, kjer niso profesorji npravni, kjer slabe bukve dopuščajo in je občevanje prosto, postanejo kmalo šole v zapeljivanje in pohujšanje.

Ker je v prejšnjih treh listih govoril od šol in odgoje, govori v četrtem pismu od jezuitov. Častiti čitatelj vé, da so te pisma pisane v tistem času, ko so jezuiti povsod iztirani bili, samo v protestanški Prusiji in rakolniški Rusiji so najdlj varnega zavetja, in tam so pa le ostali dotlej, dokler se jim niso katoliške države zopet odperle. Ker kmalo potem, ko se jim zahod odpre, iztira jih Rusija, in zdaj zopet najdejo pribežališče v Avstriji in drugod.

Neoverzljivo znamenje temu, kdor če spoznati red ali tudi posamezno osebo, je to, da pazi, kdo ga ljubi, kdo ga sovraži in tako bomo tudi mi jezuite presojevali.

Bako, sloveči protestant, pravi, da so jezuiti toliko spretni za učenost in odgojo mladine, da mu na misel pride, kar je gerški kralj Agezilaj rekel Perziju Far-nabacenu: Ker si takošen, hotel bi, da bi bil našinec. Pristavi pa še to: če me kdo vpraša, kako se pride k dobremu navodu v odgoji, mu kar porečem: Poglej jezuitske šole, boljših dosihmal še ni bilo. Gnocij, drug sloveč protestant, pravi, da imajo jezuitje veliko moči do javnega mnenja, zato ker tako sveto živé, in ker tako brez samopridnosti mladino v učenosti in veri izreajo.

Henrik IV zasede komaj prestol, kar pokliče jezuite in si izmed njih izvoli spovednika.

Richelieu piše v svojem testamentu, da ne pozna ničesar, kar bi bilo bolj popolnoma, kakor osnova te družbe, in vsi knezi naj bi se od nje učili in kaj naučili.

Descartes, njih gojenec, je vselej spoštljivo od njih govoril.

Znano je, koliko jim je Ludovik XIV zaupal in kako so sloveli v tem stoletji. Vojvoda Saint-Simonski, jezuitom osebno neprijatelj, vender v poglavji, v katerem v svojih spomenicah od njih piše, spoznava, da so posebno zmožni za to, da napeljujejo mlade ljudi k poštenju in ljubezni do učenosti.

No, v teh dveh točkah je vse zapopadeno; ako je človek pošten in učen, česa mu še manjka?

Vélíki Konde jim je skazoval v življenji posebno prijaznost in umirajoč jim je izročil — svoje serce in svojega sina.

Miroslav II je v tej reči gotovo zanesljiva priča. Neverni modrijan in odločen neprijatelj kersčanstva je pisal Voltair-ju, ravno ko so jezuite odpravili, naslednje: „Dobili smo veliko zmago.“

Vendar jih pa v svojih deželah ni hotel odpraviti; modrijan se je knezu vklonil. Nič več ne reče: Mi, marveč piše: „Ne poznam boljših mašnikov.“ Ravno temu Voltair-ju je pisal: „Sprijaznite se z redom; iz njegove srede so prihajali francoski zemlji naj slavnejši možje v preteklem stoletji.“ Pridjal je še: Ganganelli pusti meni drage jezuite. Hočem ohraniti dragoceno seme, da ga enkrat tistim dam, ki bodo hoteli vsejati pri sebi to redko zel.

Poslednjič so ga mogli iz Pariza prisiliti, da je razglasil v svojih deželah papeževo breve.

Katarina II, izobražena in vsa kneginja, je posnemala ta zgled in ga še celo prekosila.

Pavel I, kterega ne bo nihče dolžil, da ni poznal svojih pravic, je bil ravno teh misli in naj bolj prekanjeno podpihovanje ga ni zmotilo, da bi ne bil jezuitov spoštoval.

Jezuiti, pravi general Dumouriez, so bili posebno modri v tem, da so zgrabili pri ljubezni do samega sebe

ter so navdihovali serčnost, nesamopridnost in žertovanje samega sebe. To gotovo ni kaj malega.

Naj bolj zanimivo je pa to, kar piše La Lande. Nikdar ni mogel prehvaliti jezuitov; on je očital njenim sovražnikom, da so pokončali družbo, ki je kakor še nikdo poprej, zedinjevala učenost in krepost. Pristavi še to: Carvalho (Pombal) in Choiseul sta poderla naj lepše človeško delo, kterega nobena vstava na zemlji ne bo nikdar prekosila; pokončala sta družbo, katero bom na veke občudoval in ji hvaležen.“ Sklepa pa s temi besedami, da ga je nekda misel obhajala, stopiti v to družbo, in da še vedno obžaluje, ker ni ubogal notranjemu temu klicu, ki je izviral iz nedolžnosti in iz ljubezni do učenosti. Ako temu pridemo še to, kar so govorili od tega reda može izverstni v učenosti in čednosti n. p. Franc Salezijan, Fenelon itd., ki so ta red posebno ljubili; ako se spominjamo, da so l. 1762 zbrani škofje Ludoviku XV rekli: „Veličastvo! branite jezuite, kakor bi branili katol. cerkev!“ — tako tedaj tej družbi sme zaupati ter jo spoštovati tudi ona vlada, ktera ni te vere.

To družbo pa priporočajo tudi besede tistih, ki so jo sovražili; kajti ni ga še bilo cerkvenega ali državnega sovražnika, ne prekucuha, ne liberalca, ki bi ne bil sovražil tudi teh redovnikov.

Kalvin je pisal prijatlu Beza-tu pred 300 letmi: „Kar pa tiče jezuitov, ki so posebni naši sovražniki, jih moramo pomoriti, ali če to ni lahko mogoče, odpoditi, ali vsaj potlačiti jih z lažmi in obrekovanjem.“

Éden najbolj slovečih njegovih učencev, ki pa je bil toliko nevarnejši, kolikor manj so ga poznali, je rekel v poslednjem stoletji:

„Naj potrebnejši je, da vzamemo veljavno imé jezuitom; ako te pokončamo, zataremo Rim, — in ako je Rim zgubljen — prenaredi se vera sama po sebi.“

Rabavd iz Saint-Etienne, protestanški pridigar in eden najbolj silovitih ljudi tiste baže, ki je Francosko in pozneje svet pokrila z razvalinami, o tej reči prav izverstno pričuje. Naštevaje vzroke, ki so nesrečno prekucijo zadolžili in pospešili, šteje med perve vzroke prekucije tudi pregnanje jezuitov. „Naj večji in naj spretnejši sovražniki svobodnega tiska — jezuiti so zginili; in nihče se ne bo znaprej upal, tako stanovitno ga strahovati.“

Sicer pa vsi, ki zgodovino premišlujejo, enoglasno terdije, da bi v Evropi ne bilo prekucije, ko bi ne bili jezuitov poprej spodili. To je gotovo veliko. Lahko še tudi pridemo, kar je pisal protestant dr. Henrik Henke, profesor bogoslovja v Helmstadtu, da ko bi bili jezuiti, preden je bila verska prenaredba, bi se protestantizem ne bil vstanovil; ko bi jih pa ne bilo, bi bila reformacija vesoljna. (Dalje nasl.)

Jezuiti.

VIII.

Papež Klemen XIII.

Ta papež je bil rojen Benečan; postal je sčasom padovanski škof, ter se tako vestno in pobožno obnašal, za cerkveni red in spodobno življenje svojih duhovskih sinov in vernih se tako skerbno vedel in jim take lepe izglede dajal, da so ga sploh „svetnika“ imenovali. Ali k tej visoki stopnji se ne dospé tako lahko, kakor kratkovidni ljudje navadno mislijo, temuč gospod Bog sklene svojega služabnika še bolj natanko skušati. Dne 3. majnika leta 1758 ga izvolijo vidnega Jezusovega namestnika na zemlji, ki spoznavši dušno bolezen tiste dóbe, kmali potem sveto leto naznani s terdnim zaupanjem, tako s splošno molitevjo in pravo pokoro jezo Božjo potolažiti. Pa pregloboka je že bila rakasta vgnjida;

razuzdani mesenosti in brezbožnosti ni bilo mar za take zdravila.

Pobožni Klemen se serčno za jezuite bojuje; za-nje prosi njihove protivnike, opominja in se tudi cerkvenih kazni poslužuje; pa zastonj postavlja zatvornice silnim slapom razberzanega posvetnega morja. Z vso močjo se ljutemu ravnanju z jezuiti zoperstavi, pa kakor smo slišali — bilo je vse le bob v steno!

Zastonj zaverne Pombala z njegovimi lažmi, in jih imenuje: Plode nevošljivosti in hudobije. Minister mu odgovori, da so jezuiti se deležni storili kraljemorstva ter tirja od njega, da naj jih papež po zasluženju kaznuje. Nato piše Klemen portugalskemu kralju in ga pri Bogu zaroti „ne pripustiti, da bi se kri Bogú posvečenih mož prelivala; in če bi bil pa vender kdo izmed njih kriv katerega hudodelstva, naj bi se tisti kaznoval, ne pa tudi drugi nedolžni ž njim.“ To pismo prestreže Pombal, ga spodmakne in tudi še drugih papeževih več, tako da kralj mervice od vsega tega ne zvê, ter jezuite spodi in sicer še z zasramljivim pristavkom: „Da pošlje svetemu Petru darilo nazaj“; nekoliko jih pa še v smerdljivih ječah zaprtih obderži.

S Francozi ni nič početi, ker janzenisti, enciklopedisti in prešeštvo vladajo nesrečno dedšino svetega Ludvika, svetniki na oltarjih se gugajo, na vernike sv. vere maha ojstra sekira peklenškega brezbožstva in prederzno vzdiguje že glas: „Ni Boga!“ Kralj v Pompadurine nečiste zaveze zapleten nima terdne in moške volje, in izdâ jezuite njihovim sovražnikom. Če jih ravno papež s svojo bulo: „Apostolicum pascendi“ poterdi, se francoski parlament na njo ne ozrê, temuč jo zaverže. Ob kratkem: bil je že ostudni predvečer kervave prekucije, — ki je prvo svoje otroke požreti mogla, preden da se zopet zazna zarja svete vere.

Piše tudi Karolu III in ga zaroti v imenu sv. vere, da mu razjasni, kaj ga je napravilo, Jezusovi cerkvi tako globoko rano vsekati, ter ga opominja, storjeno krivico poravnati; ali kralj mu odpiše: Da ravno za tega voljo, da bi se svet močno ne pohujšal, v svojem sercu ohrani černo izdajavstvo jezuitovskega reda, in da je torej silna potreba, iztirati ga iz njegovega kraljestva, in toliko bolj, ker mora vsaki vladi na tem ležeče biti, da se ga znebî.

Tudi v Neapelnu in Parmi s svojim opominjanjem le prazno slamo mlati. Poskusi torej cerkveno kaznen, in parmanskega vojvoda Ferdinanda izbôči. Ko Choiseul in Aranda to zvesta, ju zgrabi jeza, ter papežu zapovesta, ali vale preklicati omenjeno cerkveno kaznen, ali pa si svestemu biti, da zgubi nekatere cerkvene posestva. Vender Klemen, terden kot njegova vera, pobožen in v Boga zaupljiv, se ne dá od tega ministerskega treskanja oplasiti in parmanski vladar izbôčen ostane. Ko se to ministroma odpiše, se vale polastijo Neapolitanci papeževih posestev Beneventa in Pontecorva, Francozi pa Avinjona in Venoissima. In kar še več: Aubesterre, francoski poslanec v Rimu, vidši, da vse to papeža ne gane, je zanikern zadosti, Choiseul-u svetovati: rimsko mesto z lakoto prisiliti, da se naj zoper papeža vzdigne.

To in taki so bili „pravični“ in „moralni“ pripomočki, katerih so se poprijemali možje, ki so očitali jezuitom, da se nobenega pripomočka ne zderžé, naj bo še tako grozovit, da le dosežejo, kar namerjajo.

Papež opira slednjič svoje upanje še na pobožno cesarico Marijo Terezijo in ji poterdi tudi častno ime: Apostoljsko Veličastvo.

Nar grenkejši dnevi za papeža in sveto mesto pridejo, ko Španjci ubogega in častivrednega starčka natolcujejo, se njihovemu prederznemu tirjanju vdati, in ko se zopet vzdignejo zedinjene vlade. — Dne 10.

grudna 1768 pošlje francoski minister papežu od Španije, Francije in Neapelna podpisano razlogo, s katero od njega tirjajo, da naj jezuitovski red za vselej prekličé in njegove tadajšnje ude mniške obljube odveže. Čez mesto pa, ktero je kdaj vidilo, se vklanjati toliko mogočnih vladarjev, cesarjev in kraljev časti vrednim starim možem, katerim je bila izročena osoda sv. kat. cerkve — povernejo se zdaj časi Bonifacija VIII. Čversti duh Klemen XIII se sicer stanovitno tej, tako reči, splošnji nevihti upira, ali njegova podpora, hirajoče telo, se zruši, in angelj Gospodov ga dne 2. svečana 1769 odtegne svetu, ki takega višega pastirja ni vreden bil, ter ga pelje v dobro zaslužen neskončno veselje.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Kakor duhovne vaje v Alojzijevišču pričele so se 19. p. m. tudi za č. gg. uršulinarice v Ljublj. — vodil jih je č. o. T. Rohman — in sklenile na god sv. Avgušтина (28. p. m.) — 3. t. m. pa so se začele duhovne vaje za uršulinarice v Loki, pod vodstvom jezuita č. o. Doljaka.

— Komaj so zadnji popotniki iz Rima domú dospeli, ki so se vdeležili veličastne osemnajststoletnice, pri kateri je sv. mati katoliška Cerkev pokazala svojo moč in da ni zastarana majka iz nekdanjih temnih vekov, ampak danes še ravno tako mlada, krepka in polna življenja, kakor v prvih stoletjih — ko se je osnoval že drugi shod, pri katerem bo pa katoličanstvo še na drugem polji pokazalo svojo krepkost in skupnost. Ta shod se sicer nikakor ne dá na stran staviti slovesnosti v Rimu na sv. Petra in Pavla dan, vendar ima tudi svojo važnost. Imele bodo namreč katoliške družbe glavni zbor v Inomostu na Tirolskem in seje s pogovori o najvažnejših stvaréh, ki se tičejo katoličanstva sosebno v sedanjih dnéh, od 9—12 tega mesca. Osnoval se je opravični odbor in storile so se vse priprave. Napovedalo se je od vseh strani najveljavnejših mož in učenih glav katoliških, iz Avstrije, Nemčije in še od veliko dalje. Prišlo bo tudi več škofov ali njih poslancev; drugi sosebno bolj oddaljeni škofje pozdravljajo v prijaznih dopisih važni ta zbor. Kar se tiče obravnav samih v zborih in drugo, postregla bo Danica svojim blagim bravcem že z bolj natančnim popisom, ker so se tudi iz Ljubljane v Inomost podali pp. gg. prof. dr. L. Vončina, zakristan Drag. Heidrih in Daničin vrednik; in kakor se sliši, pride tudi čast. gosp. Tomaž Zupan na svojem popotovanji iz Pariza k temu zboru.

— Kmalo bodo dogotovljene dela v šentjakopski cerkvi v Ljubljani. Napravili so namreč novo prižnico. Izdelal jo je kaj lično naš domači mojster g. N. Toman, ki se je med drugim že tudi pri velikem šentruperškem gotiškem altarju pravega mojstra pokazal. To novo marmorno prižnico pa niso vdelali na prostor poprejšnje, ampak za eno kapelo nižje v cerkev, ker ob poprejšnjem steburu se je glas pridigarjev le preveč zgubljal v globoko sosednjo kapelo sv. Frančiška. Pri tej priložnosti so pa še tudi po vsi drugi cerkvi sem ter tje marsikaj popravili, olepšali in jo osnažili. Tudi cerkveno pročelje se bode prenovilo in kaj umetno pre naredilo. Zastran prižnice prinese prihodnja Danica kaj natančnejšega. Ko bode to dodelano, pride koj na versto lepa podoba Matere Božje, ki se bode postavila sredi lepega obširnega terga ob cerkvi, kamor je bila že davno namenjena, kar bo gotovo fari in vsemu mestu delalo lepoto, ker je Ljub. sploh revna na očitnih spominkih.

— Zastran nove železnice med Ljubljano in Beljakom poročajo „Novice,“ da se je svet le po večem že ves pregledal, koder jo namerjajo speljati. Po tem na-

čertu se ima železnica speljati od ljublj. kolodvora ob desni strani Šiške proti št. Vidu in Vižmarjem; od tod na levi strani Guncelj, Dvora, Stanežič proti Mednemu in Tometu, kjer bo šla čez veliko cesto proti Goričanom med Presko in Medvodami, kjer bo postaja. Od tu bo šla ob desnem bregu Sore, in pri Hosti čez most proti Suhi in Trati. Pri Oreheku bi se približala savskemu bregu in na tem šla do Kranjskega mosta, pri katerem bi bila zopet postaja. Od tukaj držala se bo železna cesta do Mošenj le desnega brega Save. V Mošnjah bo most; potlej bi šlo na bregu pod Radolico proti Lescem, kjer bi bilo pripravno za postajo. Od te postaje bo šlo pod Verbo proti Mostam, pod Koroško Belo in Javornikom; na desni Ruardovega verta blizu velike ceste bi bila lahko postaja. Pred Jesenicami se bo vernila železnica čez veliko cesto na levi breg Save, ki se bo kakih 1200 sežnjev nad Hrušico premostila, in potem šla na desnem bregu proti Mojstrani, kjer je kraj za postajo. Od tod se bo delalo na desnem bregu Save, potem čez kake $\frac{3}{4}$ milje na levem in v Logu bo zapustivši Savo dospela na polje pri Kranjski gori, kjer je prostor za postajo. Od Kranjske gore vernivši se bo šla proti pod Korenu in dvakrat Savo premostivši pod Ratečami proti Stüickl, kjer bi bila lahko postaja. Od tod se bo držala brega nad Belopečjo in dospela skoz predor na ravnino pri Mar in se bo pri Trebižu zvezala s cesarjevič Rudolfovo železnico. —

Iz Kostanjevice, 6. kimovca. Pretečeni pondeljek, t. j. 2. tega mesca, nas je velika nesreča zadela. Okoli $\frac{1}{2}$ 11 ure dopoldan se vname v sredi mestica ogenj, pravijo po otrocih, in v kratkem času je 26 hiš z drugimi poslopji vred pogorelo. Zavarovanih ni bilo 7 hiš. Kar so imeli ljudje za se in za živino dotehmal živeža pospravljenega, je večidel vse v ognju konec vzelo, in ker je bilo naše ljudstvo, kakor je znano, že sicer siromašno, se nam huda stiska čez zimo napoveduje. Nesreča je toliko večja, ker bo ravno zdaj leto, ko nam je 7 hiš pogorelo, in so komaj 3 od teh za silo pozidane; torej se ljudje nimajo skorej kam potakniti. — Usmiljene keršanske serca, ktere gane naša velika nesreča in nam s kakim milim darom na pomoč pridejo, nam bodo veliko dobroto skazale, in mi bomo s hvaležnim srcem za-nje k Bogu molili.

Iz Goriškega. (V. — ek.) — 1. septemb. — Kar je šmarjiska občina med Krasom in Ipavskem že zdavnej zdavnej žečela, to je dobila, namreč — svojega g. fajmoštra ter svojega lastnega dušnega pastirja. Prosil je za to novo faro šest gg. duhovnikov. Ker so prevzvišeni nadškof pravico, fajmoštra si voliti, za pervikrat občini samej prepustili, snidli so se pretekli teden komunski možje, zbirat si prihodnjega dušnega pastirja in pervega fajmoštra. Sešlo se jih je 114 volivcev. In „alea jacta est“: glasovalo je od teh 114 — 111 za preč. g. Ant. Kavčič-a, sedaj fajmoštra na šembiškej gori. „Vox populi vox Dei“; po vsej pravici moramo tedaj reči: Novo izvoljeni gosp. fajmošter so po božji previdnosti v Šmarje poklicani. Ob enem pa Šmarcem srečo vošimo, da so si ravno tega preč. gospoda izvolili, ker so gosp. A. Kavčič učen mož in vsega spoštovanja vreden; eden naj slavnijih pridigarjev in učenikov cele naše nadškofije, iskren spovednik in v vsakem oziru dober dušni pastir. Bog tegaj blagoslovi šmarjisko občino in novizvoljenega gospod fajmoštra, da bodo eden do drugega zvesto Njegovo sv. voljo spolnovali!

Iz Gorice se piše, da so 3. 4. in 5. tega mesca obhajali tamkej leta 1842 posvečeni mašniki gor. nadškofije svojo petindvajsetletnico. Izmed 23 l. 1842 posvečenih gg. jih je še 21 živih; med njimi je tudi p. g. bogoslov. prof. St. Kočijančič. Napravili so čč. gg. petindvajsetnjaki za to redko slovesnost tudi lepe spomin-

ske bukve. — 11. 14 in 15 t. m. bodo podelili Nj. prevzv. naš nadškof svete redove 6 gg. bogoslovcem iz IV. pa 3 iz III leta. Potem grejo mil. nadškof na Dunaj. — V tukajšnjem zavodu za gluhoneme je letos 32 dečkov in 20 deklic.

Iz Tersta, 4. avgusta. J. S. (Iz starega glagolskega rokopisa). (Konec.)

II. Urbarji (registri).

1. Urbario di s. Antonio.

Glagoliški naslov: „1548 miseca jenvara dan 11 to „je kvadirna ali legištar stoga Antona, v kateri sam „prepisal ja gospod mihel sudčih farman dolinski stari- „šini ivanu peterosu mihelu godini tada budući štarišini „stoga Antona prepisah pravo vse duge i ratinge, ke „su bile v starom legištri vse pored kako se uzderži „naprid.“

2. Urbario Vechio di s. Rocho.

„Va ime božje i blažene deve Marije amen. leto roj- „stva hva (Hristova) 1603 Miseca decembra dan 17 in- „decjon prvi vato vrime budući podružnik poli sti vu- „riho v dolini ja pre Martin Šuber od rodika fare bre- „zovske bih prošén od poštovanih starišin bluca (Bo- „ljunca) stoga (svetega) roka crikve a to Matije Maveria „od bolunca ino njega tovarša tomaža jurjana od doline „jim učinih ovi kvadiran; u koj kvadiran imaju zapi- „savat blaga rečene crikve, koliko ima druge i ostale „potrebe brajske, i bog nam vsim pomози i blažena deva „Marija Mati hva (Hristova) vsim dobrom nebeskim ba „(Boga) za nas amen, pri tom se čuvajmo greha i vsa- „koga zla.“

Sklene pa se s pregovorom:

„Začetek s. mudrosti strah gospodan est primer;“

„1604 vasi bolunci v hrami crikve stoga roka na dan „stoga vičenca storiše ratingo starišini rečene crikve pred „mano farmanom i pred brati a to po imenu matija ma- „var ino tomaž jurjan i po nih užanci postavise nove „starišine prvo juri grubla i daše mu denar i gotovih „zlatih 4 lir 2.“

3. Libro o giornale della chiesa et Confraternità di sancta Maria de Siars 1605.

„To je ligištar ste (svete) marije na peci i ta čas „biše starašina petar pergarac iz rieman ino ivan žerjal „iz bolunca i ja pre pjero dragonič bih podružnik poli „godna gospodina pre jurja jurinčica farmana dolinskoga „i to zapisah.“

4. V legištru crkve stoga ivana v boljunci (l. 1576) berem med drugim to:

„1578 pustil je ino obljubil andreja slavac, da oce „davat desetino on in njega eredi (dediči) va viki crikvi „stoga ivana v bolunci a to od jedne nive v kontradi „v labriki, ka i je njegova parta (delež) pri tom biše „na pričo vsi susedi ja prepiraj jurinčič podružnik v „dolini zapisah pred vsi imenovanimi sosedu.

5. 1580. Ligištar stoga Antona v Prebenigo.

6. Urbario della chiesa di s. Giovanni Battista in Bogliunac (od l. 1583).

7. Urbar (ali zapisnik) cerkve in društva s. Sacrba (1583—1680).

Ti urbarji ali zapisniki so pisani nekaj v italijan- skem nekaj v slovenskem jeziku. Slovenska pisava sega do perve četertine 17. stoletja, v katerem času se je začel rabiti italjanski jezik, kteri pa se ne more meriti z glagolico ne v lepopisji ne v pravopisji.

Zelo verjetno je, da so v teh, naši zgodovini tako temnih časih, rabili domači svoj jezik, h ktemu mnenju silijo razni razlogi in važne okolišine. Tadanji župniki (vikarji) dolinski: Juraj Jurinčič (1573—1607), za ktere- ga so bile te knjige pisane; Mihel Prašel, po domače Žudih (1554—1573) in njegov prednik (okoli 1540—45) rojeni Dolinčani, pa Davorin Šuber „rodom iz Rodika“

fare brezovske so brez dvombe rabili svoj jezik; imeli so tedaj slovenske zapisnike, kateri so pa po zanikernosti zginili. V 16. in 17. stoletju zablislil je mali svit narodne zavesti, kateri se je posebno pri duhovščini razodeval. Kakor danes, tako tudi tačas je duhovščina prva ljudstvo k zavednosti zbujala in poglavitno sredstvo k temu ji je bil jezik, katerega je pridno in marljivo rabila. Da se je tudi pri istrijskih Slovencih tačas začelo narodno gibanje, pričajo nam imena Trubar, Vergeri, Štefan Konzul Buzetčan itd., kateri so delali na ledini omike in napredka.“

Iz Jeruzalema. (Konec.) Kraj, kjer je naš Zveličar praznoval sv. zadnjo večerjo, ni v oblasti katoličanov, in se na praznik presv. Rešnjega Telesa tudi ne sme tam-kej obhajati vstanovitev presv. Zakramenta — vsa slovesnost se je tedaj godila v cerkvi sv. groba. Tudi jaz sem se je vdeležil, ker sleherni katoličan nekako že potrebo v sebi čuti, vdeležiti se na ta praznik procesije. Pred vhomom k sv. grobu Kristusovemu je bil napravljen krasni altar; mnogobrojna duhovščina je ravno prepevala tretjo uro (terc), ko jaz pridem. Ker sta patrijarh in o. kustos sedaj v Rimu, opravljal je slovesnosti pater iz necega ptujega samostana; redovniki pa so mu stregli. Ob pol osmih se je pričela slovesna vélika maša. V mašni obleki in gorečo svečo v roki sem se po sv. maši tudi jaz vverstil med druge k slovesni procesiji, ki se je psalme prepevaje premikala krog kapele sv. groba. Tla so bile posute s cveticami in turški vojaki so stali ob strani za častno stražo. Trikrat je šla procesija na okrog; prvič in drugič se je položila monštranca s presv. rešnjim Telesom na krasno okinčan altar pred vhomom in opravile so se navadne molitve, vendar se je prvič sv. blagoslov dal še le po drugem obhodu. Tretjič je šel sprevod malo dalje, in nazaj dospevši je bil altar pred kapelo že podert in sv. rešnje Telo se je položilo v kapelici sami na Kristusov grob. Od tod se je procesija premikala k altarju, ki nek stoji na kraji, kjer se je Jezus po svojem vstajenji prikazal Mariji Magdaleni v podobi vertnarja — tukaj je bil drugič blagoslov; tretji pa v kapelici, sezidani na mestu, kjer se je naš Odrašenik po svojem vstajenji prvič svoji materi prikazal. S tem tretjim blagoslovom je bila končana slovesnost. — Pri tej slovesnosti, pri kateri so se vsi, celó drugoverci, kaj spoštljivo in spodobno obnašali, je bilo še to posebno znamenito, da se je rabila tista monštranca, katero je daroval sv. grobu nesrečni mehikanski cesar Maksimilijan. Izdelana je neizrečeno umetno, iz čistega zlata, polna dragih kamencev. Cenijo jo na 25.000 frankov. Naj Zveličar milost zato skaže njegovi duši! — V osmini S. Rešnjega Telesa so bile vsak dan v samostanski cerkvi „nebeškega Zveličarja“ ob 6. zvečer pete litanije z blagoslovom in osmi dan po krasno ozališanih samostanskih mostovžih zopet procesija.

Na kraji, kjer je bil po sporočilu rojen sv. Janez Kerstnik, stoji sedaj kake 2 uri od Jeruzalema vas „sv. Janez“ imenovana, in sredi v vasi samostan oo. frančiškanov, katerih cerkev nek ravno na kraji stoji, kjer je bil rojstni dom sv. prednika Kristusovega. Ko pride god sv. Janeza Kerstnika, bi bil tudi jaz rad njegov spomin praznoval na kraji njegovega rojstva. Nastopim torej ob 4. zjutraj ob prijetnem hladu precéj težavno pēš-pot proti imenovani vasi, in ker so bili v samostanski cerkvi pri altarju sv. Janeza že prej vsi gospodje vpisani, ki so želeli tam maševati, opravil sem jaz sv. daritev pri nekem drugem stranskem altarju, ter se zraven spomnil vseh dragih in ljubih, ki so se mi priporočili v molitev. Po sveti maši sem stopil v svetišče Janezovega rojstva, ki je bilo slovesno razsvitljeno in bogato ozališano.

Kake četert ure od tod na nasprotnem hribu je kapela obiskovanja Marijnega. Ko se malo pokrepčamo z vodo, ki smo jo zajeli v starem vodnjaku sredi med razvalinami necega nekdanjega samostana, podali smo se tudi k temu svetišču. V kapeli Marijnega obiskovanja stojita dva lepa marmorna altarčeka, ktera je napravila španjska vlada, pa bota še-le ob prihodnjem prazniku Marijnega obiskovanja posvečena. Na tem kraji, kjer je stala hiša Caharijeva, kjer je sv. Devica Marija obiskala svojo teto in jo je ta pozdravila kot mater Najvikšega, Marija pa Boga preslavljala v znani pesmi Magnifikat — na tem kraji sem padel tudi jaz na kolena ter hvaležnega serca hvalil Gospoda pa sv. Mater za brezštevilne mi skazane dobrote, posebno ker mi je bilo dano, obiskati toliko svetih krajev. Od tū se vernivši obiščemo samostan sionskih sester, kjer nas je P. Ratisbone kaj vljudno sprejel in nam pravil, kako vidno da vlada milostna roka Božja nad njegovem početju.

Rad bi še marsikaj zapisal, pa treba je skleniti, ker v pol ure odide pošta v Jafo. Končam tedaj s pozdravljenjem....

F. Hrovat, s/r.

V Jeruzalemu 4. julija 1867.

Iz Minesote v severni Ameriki piše A. Resman (Rojec) z Otoka na Gorenskem:

Omenil sem že v zadnjem pismu med drugim tudi nekoliko o divjih Indijanih. Ker pa vem, da bi najberže moji dragi domačini radi kaj bolj natančnega o njih zvedeli, hočem danes pisati o nekterih šegah in posebnostih indijanskih, ktere sem opazoval pri raznih dotikah z njimi, kolikor mi dopušča moj omejeni razum in okorna, delavna roka.

Z nekim posebnim veseljem sem že doma na daljnem Slovenskem v predolzi zimskih večerih prebiral lepe g. Baragove spise o Indijanih v polnočni Ameriki. Ali ceniti jih takrat nisem še tako znal, kakor sedaj. — Tukaj osebno poznam one čudne, nesrečne divjake: sedaj so v resnici njihove prečudne navade, njihovi velikanski prostori pred menoj, o katerih sem poprej pri branju le nekoliko sanjal. Pa kaka čudna žalost me obhaja, kedar na zelenih bregovih širnega Misisipi-ja ogledujem le sem ter tje še kako samotno indijansko koč (vigvam).

Kam je vendar prešlo toliko živih koč s svojimi prebivalci, ktere so še pred malo leti pokrivala te daljne širjave, kakor se bere in sliši?

Leto na leto jih je manj. Posamezne neme koč dvigujejo se ponižno na kviško, med tem ko so prebivalci že daleč naprej proti zahodu pobegnili od prijaznih bregov mogočnih rék. Če bo še v prihodnje tako šlo z njimi — kmalo jih ne bo več; čisto bodo zginili. Rešiti bi jih mogla le še dobrodejna luč svete vere, kajti ž njo bi jim prisijalo tudi pravo družinsko življenje in kolikor toliko blage omike. Bog se jih usmili! —

Če se ogledaš pri priložnosti nekoliko bolj na tanko med njimi, razvidiš kmalo iz njih slabih koč, zbirališč, lova in obedov vse njihovo čudno življenje in stanje. Oj kaki strašni nasledki gerdega greha se ti kažejo tu v svoji pravi podobi! Kako neizmerno brezno vgladaš med temi ubozimi sinovi neznanih puščav, kateri so še zmerom pokopani v grozni temi nevednosti in sirovosti!

Divji Indijanec je le tam rad, kjer je rojen. Tako se ž njim godi kot z neumno zverino; le pustina mu dobro dē. Njega ne privabijo mamljivi izdelki človeškega uma in dlani. On nerad le najpotrebnejše dela, da zadostuje tirjatvam revnega življenja; pa še to le po večem. Sicer se pa prehaja in lazi tužen in zamišljen po neizmernih samotah. — Koče njegove so iz nevkretnih kolov in vej, vmes med temi pa na pol ilo in deske;

na verh za streho pretegne drevesne ali živinske kože in ruševje. Obleka njegova je zelo zelo revna. Včasih jo dobé nekaj bolje od vlade, ali jo pa pribarantajo, kakor tudi puške, svinec itd., od raznih kupčevalcev. Nekoliko turšice je edino, kar ubozemu divjaku rodi mati zemlja —; drugzega navadno ne seje. Hrani ga sicer le negotova lov, divje koreninice in gozdno sadje. Ali tega ne dobi vsigdar. Zato sta pa tudi pomanjkanje in lakota navadni gost v indijanskih kočah. O pravi družini in pravici reveži le toliko vedó, kolikor jih je naučila stiska ali navada.

Ženitev je brez kake svečanosti. Mladi ženin (ali nevesta njegova) preseli se v kočó starišev ali bratov nevestnih. Čez nekaj časa potem naredita si novo kočó. Žena je vedno sužnja možu. Kedar mu ni več po volji, zapodi jo nazaj k njenim.

Premoženja si pridobi Indijan z lovom, bojem, barantijo in dedšino.

Rop in razžaljenje maščuje med njimi vsak sam; vsak je toliko časa sam svoj sodnik, dokler mu drugi dopuščajo. Za občni blagor je divjak mlačen in len; kedar pa posamezno kacega kaj zadene — zbudi se jako urno. Iz napuha, častiljubnosti in maščevanja terpi in prevzame vse z čudovito stanovitnostjo.

Jezik indijanski, kateri mora toliko in toliko razdelkov imeti, je včasih kakor kako čverčanje, žvižganje, sedaj zdihovanje ali ropotanje itd.

Plašni divji sin misli vedno in povsod, da je polno duhov krog njega.

Da mu le kaka nastreljena zver uide, že sklepa iz tega na dobro ali zlo. Posebna vraža pri njem so tudi goljufive sanje. —

Indijanska natura je jako terdna. Dolgo dolgo se ona bori in zoperstavlja težavnim hojam, nevarnemu lovu, zmerzlinam, mokrini in vročini; dolgo se ona malo briga za lakoto in druge vsakdanje reve. Pa vendar, kedar Indijana na zadnje le kaka bolezen napade, sta kmalo v kraju. Večkrat nalezljive kože pokončajo cele okolice, ali vročinska bolezen in druge take bolezni, ktere so jim beli naseljenci zatrosili.

Vse, za kar ima moč, in od kar ga ne odvraca prazna njegova vera, misli da je dobro in pravo. Indijanec pozna le pogumnost in nekako modrost; ali prelepe čednosti: zmernost, poštenost in miloserčnost so mu skoraj čisto tuje. Danes ti je odkritoserčen, zvest, dober; ali jutri kaže ti že zobé njegova divja strast in grabežljivost. On se ne vé krotiti, in kedar mori, je strašen in grozovit.

Kdor hoče prav poznati oni prežalostni stan, kamor je greh revnega človeka pahnili, naj le pride sémkaj. Tu bo še-le prav cenil in hvalil predragoceni dar odrešenja. S kacicmi težkimi sponami vklenjen ječi natorni človek v nesrečnem divjaku. V svojih divjih strastih in mesnem poželenji preživlja dan za dnevom — kot nespametna živina; še ne sanja se mu skoraj ne o njegovem zlahtnejem bitji.

Skoraj ni upati, da krenejo kedaj zapuščeni divjaki na srečnejšo, boljšo pot; kajti mnoge skušnje učé, da more on le v pusti divjaščini zrasti. Kjer se mu omikani ljudje bližajo — potegne jo pred njimi, kakor divja zver. Že same sape belega se skoraj boji. —

Bral sem nedavno v nekih bukvah o tukajšnjih Indijanih vzroke, zakaj da ubogi indijanski rod tako zelo hira. Znano je, pravi ondi pisatelj med drugim, kako divja zver p. jeleni, divji voli, medvedi itd. begajo pred vasmi in pametnimi ljudmi; med tem, da jih mirne revne indijanske kočé le malo strašijo. Ko čutijo živali, da se jim pametni ljudje približujejo, umaknejo se navadno po več milj nazaj v pustino. Ubogi Indijan, čigar glavna hrana je lov, potem skoraj zastonj

pleza in pleza po svojih starih streliščih. Zmerom manj dobiva živali, ktere so beli naseljenci odpodili dalje. Taka pičla hrana zmirom bolj Indijana slabi.

Ostudno žganje in nalezljive bolezni, kar so jim tudi beli donesli, so tudi zelo krive, da se zgublajo Indijanci tako hitro. Tù pride beli, odkupi jim zemljišča; dá jim zato plaht, obleke, živeža, pušk itd. S tem se pa še poprej nepopačeni divjak razvadi, zanašaje se tudi v prihodnje še na bele in njihove darove. Dónaša naseljencem ubite zveri — sam je pa zmerom bolj len in reven. Na zadnje, ko se nihče več ne zmeni zanj, umakniti se mora božec proti zahodu, če ne z lepo — pa z gerdo, ker navadno jih Amerikanci neradi terpé zraven sebe; ker neka skrivna jeza jih napada vidé v njihovi lasti prelepa, neobdelana zemljišča. Čez nekaj let so jim že zopet beli za petami; zopet jim morajo hočeš ali nočeš prodati komaj posedene zemlje in naprej tavati.

Na tem nevarnem in neznanem potovanji jih veliko veliko pogine. Ostale, kateri dojdejo še v ptuji, divji svet, jih razpodi vsaksebi kmalo pomanjkanje in druge nadloge. Nekteri išče tù — nekteri tam hrane. Rod se raztrese in njegovo ime se kmalo tudi ž njim pogubi.

Po kacic sto let stojé še v kaki samotni dolini kake posamezne borne kočé in v njih revni suhi Indijani, kateri komaj še životarijo o lovu, ribah in drevesnih kožah. Nobena živa duša ne pride več do njih. Lazijo in lazijo okrog, boré se z lakoto in mrazom, dokler počasi revno ne poginejo.

Da si divji Indijan ne napravi terdnih stališč, da se ne poprime poljedelstva, vzrok temu je njegova natora, manj ali več pa tudi beli sami.

Kakor sem že omenil, Indijanec noče in ne more delati; on soyraži in zaničuje delo, češ, da delo ponižuje možá. Častno se mu zdi le: lov, boj in zborovanje. Prigodi se, da ga včasih stiska prisili, da jame v kaki bližnji naselbi delati. Res bije in koplje z nekako prisiljeno poterpežljivostjo kacic par dni; ali potem — pobriše jo nazaj v noči, od koder je došel. Že prirojeno mu je, da se ogiblje, kolikor le mogoče, dela.

Kedar se divji Indijan snide z belimi, občuti kmalo svoj nizki stan in nezmožnost. Poprej pa, dokler še ni občeval ž njimi, domišlja se svoje moči in prebrisanosti, a potem še le spozná svoje revno bitje, in njegova lenoba pa mlačnost zmerom bolj raste. Zato si pa tudi mnogokrat volijo kacega surovega francoskega ubežnika za svojega glavarja. (Dalje nasl.)

Kaj je kej novega po domačem in tujem svetu?

Odkar so premodre glave na Dunaji istuhtale, da je konkordat tisti strašanski zmaj, ki požera v vojskah hrabre sinove Avstrije; da je konkordat tista prekvata pošast, ki je naše cesarstvo pripeljala do gerla v dolgove, ki je ljudstva storila neumne in zabite in zadrževala napredovanja v novošegnih idejah — od tistih dob se je vse judovsko časništvo spravilo nad ta bav, da ga požre z dlako in kostmi. Med drugimi modrijani so v zadnjih dnéh tudi modri mestni očetje dunajski postali te misli, da tudi njim gré beseda o tej stvari. Pustili so vse na stran, odložili ulice, tlak in kanale ter kot nujni predlog prinesli na mizo: naj se državnemu zboru podá prošnja, da naj nikar ne odneha od vojske zoper konkordat, dokler ga ne uniči. In res, očetje so to reč za prav modro spoznali ter odobrili. Nek dr. Ed. Kopp je dobil nalogo, da sestavi adresó. Povedano v nji ni nič novega; ni drugzega ko poberki iz znanih časnikarskih člankov. Med drugim: da indi-

ferentizem v verskih rečeh, da boj zoper katoliško vero je edini pripomoček, da morejo ljudstva napredovati v dušnem in telesnem blagru... da ta pogodba (konkordat namreč) je nad Avstrijo vsula več nesreč, ko vse nesreče enega stoletja... In enacih izrazov vnete domišljije več!

Pa še neka druga stvar sive lase dela judovskim listom. Zdaj ko se svet zelo boji, da bi kasa finančnega ministerstva ne prišla na kant, se menda tudi enaki listi, kakor je „N. F. P.“ tudi za mošnjice gg. Izraelcev bojé, in kaj nasvetujejo, da se Avstrija reši te nesreče? Naj bi se cerkveno premoženje pograbilo. Kako pa da! Sicer nam še na misel ne pride, da bi modra in poštena vlada kaj tacega storila; in ko bi tudi storila, bi ji to le za par let pomagalo — čudimo se pa bistroumnosti judovskih listov, kako vedó oči vlade od svojih zlatih žakeljčkov odvracati!

Na Španjskem so frajmavrarji, ki bi radi sedanjo katoliško vlado odstranili in lepo Španijo s Portugalskim združili, ki je popolno v prostomavtarskih rokah — hud punt zoper vlado vneli, ki menda še vedno narašča. In glejte! Ali vganete, zakaj ni sedanja kraljica španjska za vladanje? Zato, ker je katoličanka, ker se je v svoji mladosti delj časa v nekem samostanu odgojevala. Tako je dokazoval nek dunajsk judovsk list. Oj ogromna modrost! —

Na Dunaji je bila pretečeni teden kaj znamenita in neizrečeno redka slovesnost. Obhajal je namreč g. A. Denk v glavni cerkvi sv. Štefana s svojo ženico svojo zlato poroko, po 50letnem srečnem zakonskem življenji. Ravno takrat pa tudi njegov sin svojo srebarno (po 25 l.), in tega sina hči je prvič stala ko zakonska pred altarjem.

Česko. 29. avgust t. l. je bil za dežele spadajoče k kroni sv. Večeslava dan veselja. Ko so se lansko leto ob vojski krona sv. Vavla z drugimi značili kraljevske časti vred grabljivosti pruski morale umakniti, so jih še o pravem času prepeljali v Beč, kjer so do gori naznanjenega dne v cesarski zakladnici bile shranjene. Ta dan ob šestih na večer jih je prevzela česka deputacija v Beču, in sicer krono, žezlo, meč, kraljevstveno jabelko in plašč. Vse te dragocenosti so se naložile na poseben pridvoren slovesnoten voz in se peljale na kolodvor severne železnice. Na kolodvoru je bil pripravljen poseben časten vlak za to, ki ga je vlekel krasno venčani hlapec „Jaromir.“ Na vseh postajah, celó pri posameznih vaséh, je ljudstvo v mnogobrojnih trumah vlak pozdravljalo s petjem in godbo; blizo in dalječ so pa plamteli kresovi po višinah, kamorkoli je oko pogledalo, tako da je bila, kakor česke novine pišejo, noč se v dan spremenila. Naj slavnejši pa je bil pozdrav v kraljevi Pragi. Celo mesto je bilo na nogah. Okoli pol devetih so naznanjali možnarji, da se bliža vlak z kroninimi značili, ki so se iz vagona v skrinji prenesle v veliko dvorano kolodvorno in v stekleni omari na mizo postavile. Odtod so jih prenesli v slovesnem sprevodu na kočijo nadškofovo, ki jih je prepeljala v cerkev sv. Miklavža, v kateri je kardinal sv. mašo bral in slovesno „Te Deum“ zapel v zahvalo Bogú, da je narodu dragocene spominke zopet povernil. Po končani božji službi so se prepeljale v ravno tako slavnem sprevodu v cerkev sv. Vida in tam ljudstvu na ogled postavile. Ob šestih zvečer so jih zhranili na odločenem mestu v Večeslavskem kroninem arhivu.

V Zadru so 18. avgusta, kot na rojstni dan njih Veličastva presvit. cesarja slovesno blagoslovili poslopje novega glavnega duhovnega semenišča, za katero so pred dvema leti ravno na ta dan temeljni kamen vložili. Premil. nadškof Peter so imeli govor do bogoslovcev in potem se je deklamovalo v latinščini, hrovaščini,

laščini in nemščini. Ker so Njih velič. presvitl. cesar veliko pripomogli, da se je zamogla velika duhovščnica postaviti, ukazali so nadškof iz hvaležnosti, da naj se imenuje: „Franc-Jožefovo-semenišče.“ —

Italijanska ostudno-brezbožna zbornica ni le kar v god sv. Petra in Pavla, temuč še tudi sv. Rešnjega Telesa dan sejo imela. Eden poslanec je bil tako nesramen, da je očitno zasmehoval poslanca D' Ondes-Reggio-ja, ki sv. R. Telesa dan ni bil v seji. Verli poslanec pa je pred celo zbornico dal moški odgovor: „Včerajšnje nepričujočnosti svoje nisem nikakor dolžan opravičevati. Ako pa vender, čislani gg., hočete znati vzrok moje nepričujočnosti, vedite, da zato nisem prišel v zbornico, ker sem katoličan. Nikogar ne silim, da naj tudi katoličan bode; ali ravno tako tudi mene nihče ne bo prisilil, da bi ne bil katoličan.“

Badenska „svobodolažnjiva“ vlada katoličane terpinči, da je gerdo; kako duhovne katoliške čisla, kaže s tem, ker svojim služabnikom zapoveduje, da naj zvesto prežijo na pridige duhovnov in na njih pogovore z občinstvom. Kar koli duhovni govore o politiki in badenskih razmérah, vse to morajo vohuni vladi naznanjati. Nekemu poštemu vradniku je bilo zažugano z ostro kaznijo, ako ostane podpredsednik rokodelske družbe in ako katoliškemu fajmoštru prijateljstva ne odpové. — Ako ktera si bodi vlada tako goropadno svojo oblast obrača, potlej se je manj čuditi rovarskim naukom in počenjanju demokratov, n. pr. strahovitim besedam, ki jih je govoril Feliks Piat zoper vladarje, kar so časniki ravnokar razglaševali.

Na Danskem se je skoz leto 1866 čez 400 protestantov vernilo v katoliško cerkev. Če je bivša vojska temu vzrok, je le vender kaj dobrega storila.

Na Kandiji otoku se kaže, da je boj med gerki pa turki ponehal. Izvolil se je nek odbor izmed kristijanov in pa turkov, ki naj bi pozvedel želje krist. prebivavcev ter daljnjemu prelivanju kervi konec storil. Mislimo, da vse to ne bo kristjanom kaj pomagalo; turk ostane turk.

Angleži hočejo katoličane prehiteti s cerkvenim zborom ter v kratkem praznovati „splošnji cerkv. zbor anglikanski.“ Iz vseh delov sveta, koder imajo Angleži naselitbe, že dohajajo angl. duhovniki.

Po amerikanskem južnem večeru zlasti redemtoristi s svojimi misijoni delajo veliko dobrega. Očeta Giesen in Jakobs sta po naznanilu v „Volksztg.“ od začetka poslednjega leta pridobila 1100 spreobrnjenec, in čez 5000 taci, ki se od 2 do 60 lét niso več spovedovali in ki jih čez polovico ni še pervega obhajila opravilo, sta na pot keršanskih dolžnost nazaaj spravila. Djanje je skorej čudežno. Bili so 87 letni ljudje, ki niso še nikoli bili pri mizi Gospodovi in naj manj 8000 jih je bilo v misijonu v prvič pri spovedi. V cerkvi sv. Patrika je bilo čez 1000 taci odrašenih še le birmanih. Še nikoli ni misijon kacega mesta tako čisto spreobrnil, kakor v Kantonu ob Misisipi, ki je naj bolj aristokratiško (boljarsko) mesto na vsem jugu in je bilo pravo gnezdo nevednežev; kjer so kamnje metali za duhovni in so v govorih zoper katoličanstvo hujskali, kakor bi blagor republike tirjal, da naj se katoličanstvo kar iztrebi. Ko so se pa v strahoviti praznoti izstradali kakor zgubljeni sin med svinjami, so vsi prišli k misijonu, v začetku iz radovednosti, potlej iz zanimivosti do pridig in sramovali so se poprejšnje sovražljivosti do katoličanov, ki je izvirala iz zgolj nevednosti. V ti majhni občini s samo 150 spovedenci je bilo 26 spreobrnjenec h katoliški veri, med njimi 4 doktorji in več advokatov. Povsod se spreoberne nekaj naj hujših mavtarjev, izmed katerih so si bili eni že 33 stopinj v framonstvu pridobili.

Kratke naznanila. V Cirkveni na Hervaškem je bil v dan sv. Štefana kralja v katoliško cerkev sprejet Lazar Belić, iz jutrove gerške cerkve. — V Rimu so nedavno trije mladenči iz imenitnih rodov pristopili v redovniški stan; eden sin rimskega kneza Massima; drugi markiz Amat, sorodovinec kardinalov in edini mlajši tréh prav bogatih deržin, ktere bodo z njim izmerle. Ta dva sta postala jezuita. Tretji je Anglež Juri Lew-Fox, pervorojenec svoje deržine, ki je postal dominikan. Mnogi drugi mladenči naj imenitniših rodov so ravno zdaj, ko je naj večji nevarnost, pristopili k papeževi vojni. Vedite mavtarji, da Bog vlada! — Deželni zbor hrovaški nek namerjajo v kratkem spet sklicati. — Na Dunaji so se sešli učeniki ljudskih šol iz raznih krajev cesarstva; 5. 6. 7. t. m. so se pogovarjali in zborovali o tem, kako najprimerniše prestrojiti ljudske šole, da bodo prinašale na vsako stran zaželenega sadu. G. Andr. Praprotnik, vrednik „Učit. Tovarša“ se je podal k temu shodu. Tudi pri tem zboru so pokazali nekteri gg. svoje rozičke ter pravili, da je ves blagor ljudske šole v tem, da se Cerkev verže čez prag. — Na Pruskem dela solnograški vladarski shod silno hudo kri, in začenjajo žugati z neko rusko-prusko zvezo. — Kakor je poslal dunajski mestni zbor zbornici poslancev adresu ter prošnjo za odpravo konkordata in ga v tem tudi še drugi mavtarski zbori posnemajo; tako se zdaj napravljajo med zvestimi katoličani unim ravno nasprotno prošnje ter pisma. Je posnemanja vredno! — Med kristjani na turškem vedno huje vrè. — Dr. Schmit, bivši uradnik pri avstrij. poslanstvu v Mehiki, prinesel je na Dunaj kervavo obleko cesarja Maksimilijana, prevertano od svinčenk, ki so konec storile nesrečnemu vladarju. Trupla pa Mehikanci le še nočejo izročiti Avstrijancem. — Košut, ktere ga so začeli Madjari na vso moč povzdigovati in slaviti, svetuje Avstriji, da naj vse narode zadovoljne stori in se silo boji vojske, čes, „če vojska zbobni, v prihodnje Štefanovo ne bo več Ungarije.“ Levičarji madjarski, kaj pravite k tem levitom? — Krona sv. Vavla je bila med silnim veseljem českega naroda z Dunaja v Prago prepeljana. Minister Taaffe je o tej priliki pemskega derž. odboru obljubil, da pravice te krone se bodo popolnoma priznale. — Z Madjari se še zmiraj obravnava in obravnava. — Na Laškem in na Jutrovem v Teheranu je dosti huda kolera; — na Černi gori in v Dalmaciji dobro ponehuje. Iz Tersta pa pripovedujejo privatne pisma, da narašča ta morivka. — V Jeruzalemu so pred kapelo svetega groba obhajali černo sv. mašo za ranjcega cesarja Maksimilijana; vsi poslanci ptujih vlad so bili pričujoči. — V Woodstok-u pri Baltimori je bil 6. roznika vkladnik postavljen za véliki vstav, ki ga oo. jezuiti napravljajo. Poslopje ima v okrogu čez četert milje in ima biti glavna kolegija v uni deželi.

Iz Momiana na Primorskem. M. (Nova maša.) Že obredi sv. katoliške cerkve sploh imajo posebno moč, buditi v srcih vernikov svete čutila, ter navdajati jih s pobožnostjo; koliko bolj budijo še-le navadne slovesnosti duha vernih. Od tod menda tudi pride, da Slovenci bolj redke cerkvene slovesnosti toliko radi in v obilnosti obiskujejo. Tudi pri nas se je danes vse terlo ljudi, kajti opravljal je danes g. novoposvečenec J. Gianolla novo mašo. Dovolj tudi ti, draga „Danica“ prostorček naši svečanosti. — Že sinoč, to je, 31. avgusta, so zagromeli možnarji, da se je razlegalo na vse strani po dolini. Drugi dan je od blizo in dalje silno ljudstva privrelo na prijazni hribček „Momiano.“ Z ginljivo radostjo smo ob 10. uri med slovesnim streljanjem in veselo godbo spremljali g. novomašnika v

slovesni procesii obilno zbranih mašnikov. Globoko ginjen je g. novomašnik svojo prvo sv. mašo pel. Med sv. mašo so pridigovali fajmošter iz Buč č. g. M. Godina, ter so z živo besedo govorili od veselih in žalostnih časov duhovnega pastirja. Po sv. maši smo veselo „Te Deum“ zapeli in po blagoslovu s. presv. Rešnjim Telesom je še g. novomašnik ljudstvo blagoslovil; in med slovesnim streljanjem in veselo godbo smo zapustili hišo Božjo.

Mariji.

Z j u t r a j.

Na-te mislim, o Marija!
Vsako jutro — vsaki dan;
Če me silna skerb pobija,
Ti zročim nadloge stan.
Proti nebu tje pogledam,
Kjer je dragi moj spomin;
Tebe zvezda! se zavedam
V noči hudih bolečin.

Ti si sladko občutilo
Vedno mojega serca,
Ki daje mi tolažilo
V stiskah solznega sveta.
Ti me braniš, mati mila!
Koder hodim — koder grem,
Preč zbeži peklena sila,
Ako k Tebi se ozrem.

Nočem Tebe pozabiti,
Zmiraj Tebi bom udan;
Serce čem Ti podariti
Oh, položi plamen vanj! —
Zvesto Tvoje pota hodil
Bom — iskaje čednosti,
Tvoj spomin življenje vodil
Moje bo do konca dni.

O, ne boš me pozabila
Tam pri sinu Jezusu,
Vem, da zame boš sprosila
Venec večnega miru:
Vzel me k sebi nad oblake
Bo v nebeški lepi dom —
Prost nadloge, stiske vsake
Tebe tamkej gledal bom!

Z v e č e r.

Na-te mislim, o Marija!
Ko gre solnce za goró,
Pesmi sladki glas razlija
Serce moje pred nočjo.
Sveti, sveti mi po noči,
Žarke lije Tvoj obraz,
V noči dneva luč napoči
Lepši kot je solnčni kras.

Slušaj mati! zdaj glasove,
Ki bom serčno jih zapel:
Tebe serce kliče — zove,
Prej počivati bom jel.
In v zvestobi Tvoji sveti
Srečen kmalo bom zaspal,
Pride jutro — čem zapeti
Tebi mili moj pozdrav!

Hrabroslav Pernè.

Sirota.

Tu na grobu, mama mila!
Hčerka tvoja se solzi;
Rada bi ti potožila,
Kar mi serce žalosti:
Zbudi, mama ljuba se,
Čuj glas tužne srotice!

Svet nemilo me preganja,
Zanič'vana sem povsod,
Nimam kruheka, ne stanja,
Vsacemu sem že na pot',
K tebi pridem — tvoj otrok,
Vslíši, mama, mili jok! —

Vem da ti je nemogoče
Vstati z groba merzlega,
Toraj prosi, mama, vroče
Za-me milega Boga;
Da tud mene tje vdruži
Kjer dušica ti živi. —

Radoslav.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii. 4. t. m. sta bila g. Blaž Artelj za Kranjsko goro, in g. Fr. Pustaverh za lokalijo na Selih pri Kamniku vmestena. — G. Mart. Žust-u, lokalistu v Mavčičah, je privoljeno v pokoj se podati, in Mavčiče so 6. sept. razpisane. — Dosedanjega farnega oskerbnika v Černomlju gosp. Mat. Šutej-a je prezentirala komenda nemšk. reda na Dunaji za faro Vinico.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Revni oče: za srečno zadnjo uro in za to milost, da bi mogel svojo družino pošteno preživiti (50 kr); — oče in mati: za vredno prejetje sv. zakramentov in dobro izrejo otrok (1 glđ.); — stara mati: za srečno zadnjo uro (1 gold).

Pogovori z gg. dopisovalci.

Sl. šol. vod. v Post.: Serčna hvala! — G. (—?)— prihodnjič.